

ד"ר א. פוירשטיין:

"חשבון הדש"

ב"קאמדי"

מוחה מאת נתן שחם, במאי :
יוסף מילוא, הפאורה : משה
סמיר.

נתן שחם לא קיבל את פרס השנה למחזה המקורי הטוב ביותר במקרה. החלטת השופטים היתה מוזדקת. הם יגידו עו מחור" מוסיף להיות עד היום המחזה "מקורי הטוב ביותר של השנים האחרונות. אף אחד מבין כותבי הפליטונים בצורת זו שיה לא מגיע לרמתו של שחם במחזה ההוא. הוא גילה שם רצינות צמיקה, יכולת דרמטית וידיעת הברמה. הדרמטיקון האמיתי גאלץ לנהל תמיד פנקסנות כפולה : חשבונה של הספרות וחשבונה של הבמה. הראשון : יעוד, השני : מלאכה. שחם עדיין מגיש ומחפש דרכו אל הבמה, אך שני המחזות שהעלו עד כה על במת ה"קאמדי" הם יגיעו מחור" בבמאי יוסף מילוא ו"קרא לי סיומקה" בבמאי קרשון פלוט" קין העידו על כשרון וענן המצטיין בעיני קר בניהול דרשית.

פרורים לשיולחן האימים

המחזה השלשי "חשבון חדש" מהווה לצערנו ירידה ואיננו עומד בשום פנים בהשוואה עם שני קודמיו. בשעה ששחם תאר אפיונדה של מלחמת השחרור התי הלך על קרקע מוצקה. הוא היה קצין הרבות במטה הפלמ"ח ושירת גם בחזית הדרום. הוא הכיר יפה את הנוף האנושי שתיאר. ב"קרא לי סיומקה" כבר תאר דמויות שבמקצתן לא היו ידועות לו ובמקצתן היו למעלה מיכולתו. נתגלה במחזה ילדותיות מכווימת בעלילה. במחזה החדש ניסה שחם להריב מעמסה כבדה מדי. המשימה הדרמטית הזאת אינה לפי כוחותיו. שום אדם אשר לא חי במחנה ריכוז אינו מסוגל לתאר את האימים שהתרחשו שם ועל אחת כמה וכמה לא יצליח לעשות זאת סופר צעיר, יליד הארץ שאסף פרורים ועירים שנפלו מן השולחן ההוא. אין זה פלא שדבריו אינם משכנעים. אין הוא בקיא בגושאו אין הוא מכיר את גפס גבוריו ואת מניעיהם הנפשלים.

העלילה מתרחשת בארץ, בכדום, אך שרשיה נעוצים בעבר הלא רחוק, במחנה ריכוז, בו שימש הר"ר אירבאך קאפו. שחם אוהב את האקטואליות כעתונאי. מחזותיו נוגעים בבעיה בוערת. איזה נושא קרוב ואקטואלי יותר מאשר בלחמת השחרור או הפקיד האבוה של המפלגה השלטת שעשה כמה משגים תכסיסיים בהנהלת מפעלים כלכליים. ימת פש דרך לכסוי הגרעון. יומיום קוראים אנו בעתונים על שני הנושאים האלה. אנו קוראים גם על הנושא השלישי : יהודי זה או אחר נאשם בבית המשפט בזה ששימש קאפו במחנה הריכוז. ההבדל בין נושאי שני המחזות הראשונים לבין נושא המחזה השלישי, רב, קל לתאר את מלחמת השחרור ואת שחיתותם של פקידים, קשה לעשות זאת כש הנוגע למחנה הריכוז. הפצע הזה טרם הגלד. אין זה מקרה שכל הנסיונות לתאור בימת של חיי הגיטאות נכשלו. עוד חסרה לנו הפרספקטיבה הדרושה. הגתה זו חלה גם על החיים במחנות ריכוז ואם כי המחבר ניסה לעקוף את הנושא על ידי העברתו לארץ ולתת תאור ריטרופספקטיבי, דבריו אינם משכנעים ואין אנו מאמינים בהם.

יש כאן גרעין דרמטי ללא ספק : ההתנגשות בין הדור הצעיר בארץ שהלך לסדום מתוך אידיאליזם לבין נציג הדור הקודר עליו עברו שבעה מדורי גיהנום. שחם אינו מסוגל להשתלט על החומר הדרמטי הזה. אגב החומר הזה אינו שלם, אינו אחיר מבחינה פסיכולוגית. אינו רשות יש לצעיר הזה לדון על חברו כל זמן שלא הגיע למקומו ? באיזו זכות רוצה הוא לעשות דין לעצמו ? האם עמי זה, בן העשרים והצי הגו צדיק גמור רק משום שהוא בן עשרים וחצי ? האם מותר לו להסתפק בדברים המקוטעים הנפליטים מפי שלמה פומרנץ, כדי לדעת באיזה תנאים התנהלו החיים בגיהנום עלי אדמות, או שחיי ?

המהנדס אירבאך נודד מגיהנום לגייהנום, הוא בא פאושויץ לסדום, הוא ההליט לרצות עתנו והופך לבעל תסרה בה ובמקומו אין הצדיק הגמור, עמי יכול לעמוד. המהנדס פותח חשבון חדש, דף חדש כחיו במקום החדש. הנושא הוא טוב אך עבודו שיטחי, בלתי מגובש. הטיפוסים בלתי מעובדים, מרפרפים. עד הסוף לא ברור לנו אם אשם המהנדס או לאו. הוא טוען להצדקת מעשהו שה מתרת הטילה עליו את השליחות הנוי ואת. מדוע מוכה המחבר את פומרנץ, קרבנו של אירבאך, הרודף אחרינו ואינו מרפה ממנו גם בסדום, הרי גם הוא הק ריב חיי אחרים, כדי שיוכל להיות ? הוא גנב שמיכות ולהם מצויפים אחרים, אם כי ידע שחפים מפשע יוצאו להורג על הגניבות שבוצעו על ידו. באיזו רשות הופך פושע האחד שופטו של השני ?

אין אנו יכולים להשתחרר מן הרושם ששחם הזדרז לספל בנושא אקטואלי מדי. כוונתו הטובה אינה עולה בקנה אחד עם יכולתו הדרמטית. מפופקנו אם נושא כאוב זה יכול למצוא תקונו בתאור אופי. דרוש זמן לזקיק הפרשה האיומה. פזיזות הכתיבה וההיטות אחר ההיפראקטואלי הם בעוכרי המחזה. הסצינה הגדולה בסוף המחזה אינה גדר לה אלא מגוחכת. לאו דוקא צעיר מוכיח רח לשחק צעיר על הבמה. שכור לפשל אינו מסוגל בשום פנים לשחק שיכור. אף גורליצקי אמנם צעיר וגילו אינו נופל בהרבה מגיל גבורו, בכל זאת אין הוא מתאים לתפקידו, על כל פנים לא ברגע ה"התפוצצות" הדרמטית. בשבע תמונות אנו מאמינים לו. אין שהוא, בשמינית אין הוא עומד במבחן. חסר לו הכח הדרמטי ועוד הרות.

ואמנם אין זה תפקיד קל לעמוד מול יוסף ידין המעצב דמות בלתי שכיחה, אחידה ושלמה על אף הסקסט הבלתי אחיד והבלתי שלם. דומנו שראינוהו באחד מתפקידיו הטובים ביותר. אותה סצינה גדולה גדולה באמת הודות למשחקו העז והמשכנע והצטערנו צער רב שהמחבר אינו יכול למלא תוכן בתאים את הכלי המפואר הזה. זלמן לביוש משחק מצויין, אך הבל שצוהק ומחייך גם בשעה שאן כל צורך בדבר. עליו היה להסביר מוזמן לזמן שתהום פוער פיה מתחת לשפה עליו מתנהלים חיים

(סוף בעמוד 7 כור 1)

חשבון הדש"ב, בקמ"ט

(סוף מעמוד 6).

אלה. אין הוא רומז כלל על אהבתו
לבת המהנדס וכשאנו שומעים מפיו את
הודו, אין אנו מאמינים בו. דמות שלי
מה מחיה לפנינו אריה קסווינר, שחקן
הבמה האידישאית שהפך לשחקן עברי.
הוא יוצר בקווים מעטים וחריפים דמות
חיה. אורה עידו אינה משכנעת בתפקד
האשה הרוצה בחיים קלים, לאה קנויט
משחקת בפשטות ובחן את תפקיד הבת.
במויו של יוסף מילוא אינו עומד על
אותה הרמה שהננו רגילים לראות בעבר-
דוטינו. החפאורה של משה טמיר לא
השיגה את מטרותיה. שיטת "העגלות" בה
החליט מילוא להשתמש הפעם אינה
מניחה את הדעת. רצוי היה יותר להש-
תמש בבמה מסתובבת. דומנו שהלהי-
טות אתר אקטואליות יתרה הכשילה את
הסופר ואת התיאטרון ורצוי שיקפידו
להבא הקפדה יתירה על רמת החומר
ועל אופן הגשתו.